

V R T E C

ČASOPIS S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO.

Štev. 4.

V Ljubljani, 1. aprila 1890.

Leto XX.

Vihár.

Čez širo, temno morskó plán,
Vrší, buči vihár strašán;
Kakó valovi se tepó
V penečej jezi mej sebó!

Od brega daleč čolnič tam
V oblásti strašnim je vodám,
Mrtvó ga z brega zró ljudjé,
V pogín ko mu vodé preté.

Saj to ni čolnič sredi vód,
Marveč življenje je sirót,
Ki v svet usoda vrže jih,
Kaj komu mar njih jok, njih vzdih!?

J. G. Obloški.

Nezadovoljni Mihec.

Če vstaneš v jutro z levo nogo, gotovo bodeš čez dan slabe volje, — slóve star prigovor. Takó se je godilo danes tudi kozjemu pastirju Mihecu. Ves svet mu je bil na poti: hlapec ga je za uro prehitro pokléal, črna mačka stekla mu je ravno med noge, da je vso vodo zlil in koze mu niso še nikoli tolike preglavice delale, kot danes. Pes Hektor trudil se je zamán, da bi Miheca zopet razveselil; potisnen je bil nemilo na stran. Mihec je le godrnjal in jezil se. Končno vrgel se je nejevoljen v travo, podprl z obema rokama brado in černo zrl préd-se.

„Kako sem vendar nesrečen!“ mislil si je. „Zakaj moram vedno te koze pasti? Bi li ne mogel postati kaj družega?“ — Megla mu je stopila pred oči, glava je zlezla počasi na zemljo in zadremal je.

V sanjah pa se mu prikaže čuden možiček v zelenih hlačicah, rudečej suk-njici in črnej kapici. V roci je držal srebrno palico. „Ti nisi rad pastir?“ ogo-voril ga je prijazno. „No, želi si postati karkoli in — volja se ti izvestno takój spolni.“ — To se je zdaj Mihcu smijalo srce! — „Najraje bi bil kuhinjski strežaj v cesarskej kuhinji,“ odgovoril je naglo. Oni čudni možiček se mu je približal, dotaknil se ga malo s srebrno paličico in — Mihec se je spremenil v strežaja. Mahoma je bil v cesarskej kuhinji. Imel je belo suk-njico, bel predpasnik in isto-bojno kapico na glavi. Poleg njega je bilo v kuhinji še mnogo dečkov iste starosti. Véliki kuhar, debel mož, dajal je glasno ukaze nižjim kuharjem in strežnim deč-kom. Za pasom mu je tičala velikanska žlica: znamenje njegove imenitne službe. V kuhinji je bilo krika in vika toliko, da bi človek skoro oglušil. Ta je zahteval jajec, drugi moke in smetane, tretji zopet oskubljenih pišk, četrti sadja in slad-korja, i. t. d. — vse je kričalo in hitelo navskriž.

Kar zapazi véliki kuhar strmečega Miheca poleg vrat. „Kaj li gledaš zijalo zijalasto!“ zakriči nad njim. „Ná, tù nabódi zajca s slanino!“

Prestrašeno se loti Mihec dela; a niti pričeti ne zna. Razkačeni kuhar zgrabi tedaj jokajočega Miheca in ga neusmiljeno zlasá.

„Gospod kuhar, nikoli še nisem nabadal zajca,“ izgovarja se Mihec ter si briše debele solze raz lic.

„Kaj? ti še celó lažeš!“ zajezi se kuhar in takój mu priloži zopet gorko klo-futo. „Ali nisi vže tri mesece pri nas? Čaj, ti lenoba, zapreti te bodem dal ob kruhu in vodi, da se mi bolje učiš.“

Oj, kako daleč proč si je želel zdaj naš Mihec iz cesarske kuhinje! Tu si je nadejal vsak dan dobro jesti in piti, pa mesto pečenke in vina dobil je le klofute. Žalostno je otišel na obširno dvorno dvorišče, da bi se ondu zjokal o svojej nesreči.

Tu je pa korakal moško lep petelin z mnogobrojno družino gori in doli.

„Kako si lep petelin! S tebój bi hotel ménjati,“ vzdihnil je Mihec.

Pa se mu prične nos stegovati in za malo trenutkov imel je vže močan kljun. Kapica postala je rudeč greben, prsti na nogah spremenili so se v kremplje, roki bili sta nakrat peroti: Mihec je stopal kot krasen petelin po dvorišči. Tri progaste kokoši bile so mu tovarišice in tolpa veselih piščet je skakala okolo njega. — Jesti in piti dobival je vedno dosti in dobro. Vse se je čudilo lepoti njegovega perja in nikdo ni mogel prehvaliti dovolj njegovega petja. In kako je znal naš Mihec tudi popevati! Kadar je hotel zapeti najlepše, tedaj je napólu zamižal, nagnil gla-vico nekoliko na stran, mahnil s peroti in krepko zavriskal: kikerikiii . . . !

Žal, sreča ta ni trajala dolgo. Za dober teden prišel je namreč kuhar, ujel petelina — Mihca, pretipal ga in končno dejal: „Dosti je debel! Umreti mora, da ne postane star.“

Gróžen strah je obšel našega Miheca; v prvem trenutku ubožec niti glasú ni mogel dati. Ves obupan se je ozrl proti nebu in glej, vrhu stolpa stal je v solnčnem svitu vremensk petelin, njegov poiménsk bratee.

„Oj, da bi bil jaz na tvojem mestu!“ vzdihnil je Mihec. „Tako mlad še in — umreti! Oj, da bi bil jaz — tí!“ — Zgovorjeno storjeno: vže je sedel vrhu stolpa. „Zdaj sem pa še lepši!“ dejal si je samozavestno in ogledoval svojo zunanost. „Sámo čisto zlato je moje krilo. Imeniten sem tudi, kajti ljudje gledajo vedno ná-me.“

Mihec je mislil pravo, saj je bil vremensk prorok. A imel je tudi svoje nadloge. Kadar je kazal lepo vreme, hvalilo ga je vse; in vse ga je zopet grajalo o deževnih dnevih. To je bilo hudo! Najbolj so pa jezili Miheca nesramni vrabei, ki so se mu vsedali na glavo in hrbet, nemilo kričali in razsajali, kakor bi bil njihov ves svet. „To bi jih pognal!“ jezil se je Mihec, ali pomagati si vender ni mogel. Ščasoma se je svoje „zlate“ obleke privadil in kmalu mu je postalo vrhu strehe zeló dolgčas. Kako bi mu pa tudi ne bilo! Govoriti ali peti ni mogel, dà, celó misliti ne. Še živemu petelinu ni šlo ravno hitro z mislijo, a zdaj je čutil na mestu možgan popolno praznoto.

Neko jutro so popravljali stolpovo streho in pri tej priliki odstranili tudi petelina. Podarili so ga prodajalcu starih stvari in na njegovo mesto postavili veterinico. Zapuščén in pozabljen je ležal zdaj Mihec v temnem kotu na polici mej staro šaro. Žalosten je bil Mihec, a prišlo je še huje. Nek dan namreč ga je starinar očedil pajčevin in prahú, ter ga skrbno ogledaval. „O jé! petelin je iz pločevine,“ vzkliknil je nenadoma zeló nejevoljen. „Brez vrednosti je. Pločevina in deske!“ — Ubogi Mihec bi bil malo ne obupal. Če bi imel solzé, izvestno bi se bil glasno jokal. Takó je pa le molčal in tožil Bogu svojo usodo.

Kar začuje otročje vriskanje. Brdka hčérka starinarjeva je priskakala v sobo nesoča v rokah šopek cvetic.

„Oče, glejte cvetice, lepe cvetice!“ vriskalo je dekletce in ponudilo šopek očetu.

Komaj pa izgovori te besede, ko zdrkne petelin s takim ropotom na tla, da so otroku padle celó cvetice iz rok. In kaj je bilo vzrok? Da bi videl po dolgem času zopet cvetice, izkopal se je Mihec iz kota, padel raz polico in tudi videl ljubljene cvetice. Neznosno hrepenenje po zelenem pašniku, poskočnih kozah, po zvestem Hektorju, višnjavem nébesu in dišečih cveticah napolnilo mu je zdaj dušo.

„Oj, da bil zopet tam! Da bi bil zopet kozji pastir!“ — To je bila vroča želja Mihčeva. Ali — je li resnica? More se li res zopet prosto gibati? In ni li to Hektor, ki liže tako prijazno njegovo roko?

Res! spal je, samó spal in sanjal! Kako je bil Mihec vesel prepričavši se, da je vse le sanjal! Hvala Bogu! V svojej nevednosti bil bi izvestno vedno le nesrečen, a nikoli zadovoljen.

Nikdar več si ni želel proč od svojih ljubih kozic: ostal je vse svoje dni srečen in zadovoljen pastir.

F. G. Podkriški.

Grollar

Irma! Irma!

i niste poznali Kordeževe Irma? Li res ne? — No, da vam povem, Irma je bila lepa in pridna deklica. Lepa je bila pravim: brhka oseba, visoke rasti, s temnorjavimi lasmi, belim obrazom in divnimi črnimi očmi. Tudi pridna se je smela po pravici imenovati Irma; stariše je vedno rada slušala in gospod učitelj jo je zval najboljšo učenko. Imela je zmirom vse: prav dobro! Kaj ne, da je bila pridna? Vsi so jo zavoljo tega zelo ljubili. A vendar je imela Irma tudi neko grdo, slabo navado. Kaj menite, katero? — Pri vsakej priliki vzkliknila je „za Boga!“ ali pa: „Jezus, Marija!“ Koliko sta si roditelja prizadela odvaditi hčerko te sicer tudi grešne razvade! Ali vse zaman. Irma se je vedno in vedno izgovarjala: „Saj pri tem ničesar ne mislim!“ — Kaj vam pa stori premeteni oče, poslušajte!

Nek večer, ko je Irma vže sladko spala, pravi oče hlapcem in deklam, ki so v kuhinji za veliko mizo skupaj večerjali: „Jutri, ko se bode okolo šestih zbudila Irma, pričnite na različnih krajih glasno klicati: Irma! Irma! — Če vas hčer potem vpraša: česa želite? recite: nič, nič! jaz le takó pravim, a ničesar pri tem ne mislim. — To je zadnja poskušnja, da jo odvadimo tiste njene grde navade.“

In res! Komaj se drugo jutro Irma iz najlepših sanj prebudi, vže začuje glasno klicati svoje imé. V lahkej obleki in še v nogovicaht teče prestrašena v kuhinjo. „Jezus, Marija! kaj se je za Boga pa zgodilo?“ vpraša vsa zasôpljena. „O, nič, nič! jaz pri tem nate niti mislila nisem,“ odgovori jej zaspano dekla Cilja, ki je kuhala v velikih loncih za prašiče in krave. „I kaj me pa kličeš, noríca,“ zahúdi se Irma in steče po stopnicah nazaj oblačit se. — „Irma! Irma!“ vpíje zopet hlapec Jože, ki napaja konje na vodnjaku. Irma odprè okno in naglo vpraša: „Kaj bi rad, Jože?“ Hlapec jo pozdravi ter mirno odgovori: „Nič! Jaz le tako pravim.“ — „Ti, . . .,“ huda beseda jej je silila preko tresočih se ustnic, vendar molči in jezno zaloputne okno. — Kar prične Vidmarček, ovčji pastir, prav pred vežnimi vrati na vso moč kričati: „Irma! Irma!“ — „Pastir me pač nima za bebo,“ misli Irma in hiti zopet pred vrata k Vidmarčku, a ta jej le hudomušno pokima ter veselo žvižgajoč odžene drobnico na pašo; za jezečo se Irma se niti zmeni ne. Glasno zajôka Irma in globoko užaljena hiti z bledimi lici v sobo tožit starišem, kako se vže vsak umazan hlapec, vsaka nevedna dekla in vsak strgan pastir iz nje norčuje.

„Oče!“ pravi, „ako me imate kaj radi, prepovejte jim takó nesramnim biti!“ — A oče se le nasmeje: „Kaj jim morem, če si pa pri tem nihče ničesar ne misli!“ — Debelo ga pogleda Irma in se zajezí: „A mene to žali, me jezi, me!“ — „Hm!“ pravi oče, „ali Boga in Marije ne žali, ako ja ti kličeš, a si pri tem ničesar ne misliš?“ — Razumela ga je hčer. Zopet se jej je vrnil smeh na ljubka ustna in objemši očeta okolo vratu pravi: „Oče, pravo imate! Nič več ne bodem po nevretnem izgovarjala imena Božjega.“ Tako je tudi storila. — Čitateljčki mladi, bi li ne bila tudi pri Vas taka poskušnja velepotrebna?

P. F. G . . . r.

- Spalten

Iz ruske knjige.

Dar deci za Veliko noč. ¹⁾

(Z ruskega preložil Francè S. Lekše.)

I. Kristus je vstal.

Hčerka (gredé v hišo). Kristus je vstal od mrtvih, mati ljuba!

Mati. Resnično je vstal, hčerka moja mila!

Hčerka. Náte píruh!

Mati (poljubivši jo). Ná tudi tebi! (Poljubita se.)

Hčerka. Danes je najveselejši praznik.

Mati. Dà, dete moje! Kaj more biti veselejšega kakor spominati se, da je od smrti vstal Odrešenik naš?

Hčerka. Bode-li on tudi nas obudil od mrtvih, kadar zopet pride na svet?

Mati. Dà, draga moja! Na Kristusovem vstajenji sloni upanje tudi našega vstajenja. Mi verujemo, da je vstal Kristus. Zato tudi verujemo, da bode nas obudil od mrtvih. Glej zato obdarivamo tega dne drug drugega s píruhi.

Hčerka. Kako to, mati? More-li nas prepričati píruh, da bodemo vstali od mrtvih?

Mati. Kaj pa da more. Píruh je znamenje našega vstajenja. Poglej ta píruh (jajce), ima li v sebi življenje?

Hčerka. Nima. Kakor mrtvo je.

Mati. Kaj pa vender lahko pride iz jajca?

Hčerka. Pišče in še kako lepó! z mehkim perjem in majhnimi peroti.

Mati. Vidiš, draga moja! kakor se izvali iz jajca živa ptičica, katera ni imela nikakeršnega življenja, takisto bodemo vstali tudi mi iz prahú, kadar bode zopet prišel Kristus ter bodemo živeli na veke.

Hčerka. In zato obdarujemo drug drugega! Jaz nisem znala do zdaj tega, naj si sem znala, da bodemo vstali od mrtvih.

Mati. Glej pa, kadar se bodeš „hristosovala“ ²⁾ s komer koli, da bodeš imela vedno na pameti, da mi, ločivši se od sedanjega življenja, naj si bodemo tudi ležali v zemlji, hkrati bodemo oživeli — kakor bodoča ptica v tej lupini — kadar se začuje angeljev trobentín glas. Vstali bodemo iz zemlje ter se vzdignili nad oblake in pojdemo nasproti Jezusu Kristusu prišedšemu mej množico angeljev sodit žive in mrtve.

Hčerka. Kako veselo bode iti nasproti svojemu Odrešeniku! No, povejte mi, zakaj „hristosovaje“ drug drugega obdarujemo s píruhi?

Mati. Da se poljubujemo, pomeni mejsebojno ljubezen. Drug drugega poljubujoč spolnujemo zapoved Kristusovo — veš li, katero?

¹⁾ Tako se imenuje knjiga ruska izišla v Petrogradu.

²⁾ Navada je pri Rusih, da se na „Veliko noč“ poljubujejo in to se pravi „hristosovati“ in pozdravljajo drug drugega: „Kristus je vstal, resnično je vstal.“

Hčerka. Vem, mamica! Jezus Kristus je dejal ¹⁾ svojim apostolom, prejmer je trpel: „Dam vam novo zapoved, da se vi mej se bój ljubite, kakor sem jaz vas ljubil.“ To ste mi povedali tretjega dne, ko ste brali trpljenje Gospodovo.

Mati. Izpolnuj draga moja to sveto zapoved, hočeš-li vstati, kakor je vstal Kristus, in živeti ž njim vekomaj v nebeškem kraljestvu.

Hčerka. Jaz ljubim vse in vsem želim sreče. Takó ste me vi naučili, mati draga.

Mati. Povej še jedenkrat, kaj pomeni pobožna navada „hristosovati se?“

Hčerka. Govoreč: Kristus je vstal! resnično je vstal! zagotavljamo drug drugega, da je Jezus Kristus, naj si je umrl, resnično vstal od mrtvih. Darujoč pa drug drugemu píruhe, zagotavljamo drug drugega, da kadar bode zopet prišel Kristus, bodemo tudi mi vstali in oživali, kakor živí pišče v jajci. Poljubujoč se pa je toliko, kakor bi govorili, ljubimo drug drugega, kakor je ljubil nas Jezus Kristus.

Mati. Dobro, draga moja! A ne zabi, katera je „hristosovanja“ dolžnost. Vedno jo izvršuj iz pobožnosti do Jezusa Kristusa iz čiste ljubezni do bližnika.

Hčerka. Bojim se, da vas ne bi naprosila, da bi mi povedali — ne katera je ali v čem sestoji „hristovanja“ dolžnost — temveč hotela bi vedeti, kdo se je prvi „hristosoval“?

Mati. To je, ti bi rada vedela, kdo je rekel prvi: Kristus je vstal od mrtvih! Ni-li res, draga moja?

Hčerka. Dà, mati!

Mati. Pomisli malo, draga moja, morda se česa spominaš iz zgodbe svetega pisma.

Hčerka. Oj! to je rekel angelj.

Mati. Povej mi, kako se je zgodilo to?

Hčerka. Prvi dan tedna — ne imenuje li se pri nas ta dan nedelja (vstajenje)? ²⁾

Mati. Dà, draga moja! Imenuje se zato takó, ker je vstal tega dne Kristus od mrtvih — ali povej naprej.

Hčerka. Prvi dan tedna prišla je Marija Magdalena in druge žene k Jezusovemu grobu z dišavami, da bi pomazilile Njegovo truplo. Zdajci zagledajo ondu angelja. Njegov obraz svetil se je kakor luč in obleka mu je bila bela kakor sneg. Preplašijo se. Angelj pa jim reče: ne bojte se! Ve iščete Jezusa Križanega. Ni ga tukaj; vstal je. Glejte kraj, kamor so ga položili.

Mati. Zdaj veš, kdo se je prvi „pohristoval“, t. j. pozdravil s Kristusovim vstajenjem. Kdo pa je potrdil ta glas ter odgovoril: resnično je vstal — ali se še spominaš, draga moja?

Hčerka (pomislivši). Šla sta dva učenca v neko mestice. Mej potjo pridružil se je njima Jezus Kristus. Učenca Ga nista spoznala in pogovarjala sta se ž Njim o Njegovej smrti in vstajenji Njegovem kakor s popotnikom. In prišli so v mestice in južinali skupaj. Jezus Kristus je razlomil kruh ter ga podal njima. Takoj Ga v tem (lomljenji kruha) spoznata. Kristus pa se je napravil v tistem trenutku ne-

¹⁾ Jan. 13, 34.

²⁾ Ruski se imenuje nedelja „voskresenje“ = vstajenje. (Prelagatelj.)

vidnega. Učenca sta se vesela vrnila v Jeruzalem ter povedala apostolom, da sta videla Gospoda. In na to reče vseh jedenajst apostolov jednoglasno: Resnično je vstal od mrtvih Gospod! Ni-li takó, ljuba mati?

Mati. Dà, takó je, draga moja! Sedaj pa si zapomni, kadar govorimo: Kristus je vstal, posnemamo angelja, in odgovarjajoč: resnično je vstal, posnemamo sv. apostole.

Hčerka. Od kdaj pa darujejo drug drugemu píruhe?

Mati. Vedi, prva storila je — takó pripoveduje pobožno izročilo — Marija Magdalena, katero je pozdravil angelj: Kristus je vstal.

Hčerka. Koga pa je pozdravila Marija Magdalena, podarivši mu potem píruh.

Mati. Rimskega cesarja Tiberija

Hčerka. Zakaj pa izrecno rdeč píruh in ne kake druge barve?

Mati. S píruhom (jajcem) hotela je Marija Magdalena pokazati, da je vstal od smrti Kristus in da bode obudil tudi nas od mrtvih. Z rdečo barvo hotela pa je izraziti oživljajočo Njegovo kri, s katero je opral naše grehe in nas rešil s tem večne smrti.

Hčerka. Ponižno se vam zahvaljujem, ljubezniva mamica, ker ste mi vse tako lepo razložili. Z naprej hočem se še z večjim veseljem „hristosovati“ z vami. Zakaj umijem, kako velika skrivnost je skrita v tem.

Mati. In jaz ti bodem povedala vže tako znano reč, kako nas bode izpremenilo naše vstajenje. Spomni me na to. (Dalje prihodnjîè.)

Vzpomladanska.

Hóp-sa-sa, trá-la-la,
Vígred je spet prišlá!
Zdaj pa na prosto le
Vsak naj hití.

Hóp-sa-sa, trá-la-la,
Pridna čebelica
Išče skrbno slaščíc
Sredi cvetíc.

Hóp-sa-sa, trá-la-la,
Lepa si tratica!
Mladi cvet krog dehtí
V solnei blestí.

Hóp-sa-sa, trá-la-la,
Čujte skorjančeka;
V zraku se tam vrtí,
Pesni drobí!

Hóp-sa-sa, trá-la-la
Pévajmo od srca:
Vígred, veselja čas,
Ti si za nas!

Alojzij K. Sež-ov.

Pozdravite Gospoda!

o zemlji je bila še temá, le malo svetlobe je bilo videti tam, od koder je imela skoraj priti jutranja kraljica, rumena zárija, ko se je iz visokega cerkvenega stolpa oglasil zvon in razširjal svoj glas po vsej fari. Takój pri prvem njegovem zvoku naznani z bližnjega holmea strel, da je danes slovesen dan, dan veselja in prave srčne radosti — dan vstajenja Gospodovega.

Kakor bi se zbiral rôj pridnih bučelic pri panji, takó se zbirajo ljudje od vseh stranij okolo župne cerkve, saj danes bode vstal Gospod in srečni óni, ki so prisotni pri slovesnem sprevodu!

Radost se vidi vsacemu na lici, in — da-si ima vsakdo sto težav, danes so pozabljene, saj danes je Gospodov dan, dan vstajenja. —

In glej! pri božjem grobu se vzdigne presveto Telo Gospodovo in sivolasi gospod župnik zapoje s čilim glasom trikratno „alelujo“ in vsa cerkev mu odgovarja in poje velikonočne pesni:

Zveličar naš je vstal, iz groba,
Veseli prepevaj o krist'jan!

in

Raduj nebeška se Kraljica,
Gospod je vstal, aleluja!

in pomika se slovesen sprevod po milej vzpomladnej naravi, katera je poslala na dan svoje prve cvetove, veleč jim: „Pozdravite Gospoda!“ In cvetice pozdravljajo mimogredoče in pripogujejo svoje nežne glavice pred Gospodom, ki je danes vstal od smrti. In ptice prepevajo svoje mile pesence in njih glaski se kaj ljubó ujemajo s slovesnim zvonjenjem zvonov. Z holma pa vedno ponavljajoči se strel naznanja na vse strani okolo: „Pozdravite Gospoda tudi vi bregovi in doline, pozdravite ga holmi in goré, pozdravite ga soteske in sive čerí!“ — „Gospod je vstal, aleluja!“ razlegaj se v srcih vaših in pozdravite Gospoda rodovi zemlje od vzhoda do zahoda! Slava naj se mu glási od roda do roda na vse veke, ker vstal je, premagavši smrt in sovražnike svoje! Pozdravite Gospoda s hvaležnim srcem, zahvaljujte ga za vse dobrote in molite ga srčno-udano. Danes naj se raduje vsaka stvar; a nobena naj ne pozabi čestiti ga in povelečevati, in kamor koli pridete, povsod oznaunajte veselje — Gospod je vstal! Pozdravite Gospoda!

M. Š.

Večerni zvon.

Ko solnce skrije se v zatón,
Oglási se večerni zvón,
Iz stolpa lin takó doní:
„Molíte otročiči ví!“

„Molíte otročiči vi
K nebeškej svojej Materi,
Marija mati je otrók,
Dobrotnih in najboljših rok.

Molíte za roditelje
Dobrotnike — učitelje.
Marija milosti delí. —
Molíte otročiči ví!“

A. K. Sež-ov.

V kuhinji.

Milka pridna zgodaj vstala,
V kuhinjo je priskakala:
„Mati, kje je kaj jedí?
Meni prav močno diší.“

Mati jo poljubi v lice,
Sklene jej drobne ročice:
„Oj ne bodi kakor ptič,
Ki ne moli, dela nič.“

Kadar se zbudiš iz spanja,
Prva misel ti jutranja
Bodi vselej ljubi Bog,
Ki te brani vseh nadlog.

Moli tudi v čast Marije,
Njena milost naj ti sije.
Kdor pobožno jo časti,
Najde vselej pomoči.

Angelju se priporoči,
Ki pri tebi čul po noči,
Da po dnevu váruh tvoj,
Hodil vedno bo s tebój.

Kadar bodeš odmolíla,
Smeš prositi si kosíla.
Oj ne bodi kakor ptič,
Ki ne moli, dela nič.“

Fr. Krek.

Na Kovačevem vrtu.

(Sličica; spisal Župčev.)

Vopet je tû krasna vzpomlad! Solnce gorkeje in gorkeje sije ter daje novo moč materi zemlji. Drevesa začnó zeleneti, a po gozdih in vrtilih žgolé drobne ptičice svoje vesele pesence. Vse je življenja polno, vse se giblje, vse je prerojeno kot bi vstalo iz dolgega zimskega spanja. Vsa narava je velikanski raj, v katerem rastó najlepše cvetice in evetó najlepše rožice. Že poganjajo drevesa popke in skoraj bodo v cvetji. Visoko letí skorjanec proti nebu pojoč hvalo in slavo svojemu Stvarniku. Tû pa tam ti prileze „martinček“ iz kamenja na solnce, da si ogreje svoje otrple ude. Pridna bučelica leta od cvetice do cvetice ter si nabira rumenega cvetnega prahú, iz katerega si naredí umetno sátovje. In pridna, skrbna mravlja? Oj, kako vam je živa, kako vam teka urno sem in tjà iščoš hrane svojim nedolžnim živalcam! Isti nerodni in sicer zaspani čmrli se je vzbudil in vam veselo brenči in frči veselo po zraku, dokler se ne vsede na nežno cvetico, katerej hoče tudi on zlobno izsesati njeno slaščico. Vse, vse se veseli krasne vzpomladi . . .

Ali naj se potem čudimo, da se je veselé tudi naši brezskrbni otroci? Aj, koliko krika in vika imajo vsak dan tam dolu na Kovačevem vrtu! Vse je živo kot v trgu ob semanjih dneh ali pa v velikem mravljišči, kjer se vse tare pridnih mravelj, ki hité zdaj sém zdaj tjà. Tû se zbira vsa vaška drobnjava od mičkine šibke Prelaznikove Metke pa do čvrstega Strojarijevega Nandka.

Kaj pa imajo ondúkaj ti vaški otročaji? To pač ni težko uganiti. Hladni potoček ali izvirek, ki žubori na imenovanem vrtu, vabi jih k sebi tako prijazno, da se ne morejo ustavljati. Koga bi pa tudi ne vlekla ta srebrnobela vodica, ki tako bistro teče in dela valčke tako lepe, da se jih kar nagledati ne morejo? A še bolj kot teh blestečih valčkov veselé se svojih iz deščje izdolbenih čolničkov, na katerih prevažajo vsakovrstnega blagá. Takój pri izvirku naložé vá-nje različne robe: kamenčkov, prstí, lubja, a tam dolu pri ónem ovinku, kjer se potoček zavije in hiti proti drugej strani, izkladajo pripeljano gradivo lepo na suho . . .

Bog ga vedi, kaj pač roji tem rokávarčkom po glavi. Brž ko ne bodo zidali hišice ali kaj. Drugače bi izvestno ne bili navozili toliko kamenčkov in tramičev in kar je takšnega drobíža, ki mu še vsemu imena ne vem. Toda kakor so pri vsakej stvari križi in težave, tako so bile tudi pri tem zidanji. Glavánova Urška hotela je imeti zidano takó, Medénova zopet drugače; ta je hotel, da bi napravili krasno visoko palačo, ónemu pa je bil všeč tak gradič kot ga ima „gospóda,“ ki je v vási. S kratka; kakor pri vsakem delu, tako so se pokazali tudi tû kmalu sitneži in sitnice. Vsak je hotel imeti svoje „pravo“ in zidati po svojej glavi. Ali je po tem takem čudno, če je bil nekoliko poredni Strojarijev Nandek vže do grla sit teh neljubih sporov in sunil nevoljen z ного v nekatere vže izdelane hišice? Trésk! Vse se je zrušilo na tla, da ni bilo videti družega kot kup razvalin. Sevéda so marsikateremu padale kot orehi debele solze dolu po okroglem lici; tudi Vrbétov Nacek je začel vže „nabirati.“ Toda ménite-li, da se je tisti Nandek kaj zmenil za take márnje. Kaj še! Še veselilo ga je in zlobno se je smijal, češ, tû

imate, kar ste iskali; čemu ste se prepirali. Pač so ga nekateri prosili, da naj jim pusti zidati, ali Nandek je bil pa tudi premošk, da bi se dal kar tako meni nič tebi nič ugnati v kozji rog. Ko skušajo zidati še dalje, zgrabi deske, navoženo kamenje, razmeče vse okolo sebe in neusmiljeno pristavi: „Danes ne bode zidal nihče več; za danes smo vže v kraji!“

Ovbe! Kako možate, rekel bi, skoraj ošabne so bile te besede! Pa kaj so hoteli? Slušati so ga morali, ker so vedeli, da Nandek je le Nandek in se z grda pri njem nič ne opravi, posebno še, kadar je takó-le malo „nasajén.“ Sicer pa jim je vest očitala, da so sami krivi in morajo potrpeti, a Nandek se je tudi hitro ohladil, šel na zgornji konec potočka in ondù začel delati malinčke, da bi jih gnala čvrsta vodíca.

„Alò, alò, Nandek pa malinčke dela, malinčke dela,“ zavpije Vrbétov Nacek in kmalu so se zopet zbrali vsi okrog njegga ter se je poravnalo prejšnje nasprotje. Saj Nandek vender ni bil tako zlòben kot bi kdo mislil in se je takój sprijaznil, če so kdaj prišli sem ter tja „navskriž,“ samó da ga je pustila njegova slaba volja ali „nasajenost.“

Ko Nandek izgotovi tako nekako tri ali štiri malinčke, razvrsti jih drugega za drugim po bistrem potočku, da jih je bilo veselje gledati, ko so se tako vrtili in metali srebropéne kapljice daleč proč od belih lopátic. In kako ponosen je bil na svoje delo! Raca na vodi! Hodil je okolo njih kot kak izkušen malinar, ki je služil vže tega in ónega gospodarja. Zdaj je popravil kaj pri tem, zdaj pri ónem, če ga je morda zanesla voda ali spravila iz tečaja. Pri vsakem je imel kaj uravnati in urediti. Aj, to vam je bilo skakanje in veselje. Medénova Francka same radosti ni vedela, kaj bi počela. Kakor vrtalka se je vrtila okrog malinčkov, drugi pa so peli znano pesenco:

„Solnce sije pa dež gre
Málin melje brez vodé . . .“

Takó so se veselili naši otroci, dokler se niso tudi malinčka naveličali. Kaj so potem počeli, ne vem. Samó to vem, da so se vsak dan zabavali po svoje in se radostili krasne vzpomladi, ki je najlepši letni čas in prava podoba brezskrbne mladosti.

Gazela.

(Basen.)

Gazela je bila nekoč žejna in pride k studencu vode. Pije in ugleda svojo podobo v vodi. Žalostna je zaradi šibkosti svojih nog, pa vesela in radostna velikosti in krasote svojih rogov. Nakrat jo napadejo loveci in ona zbeži pred njimi. Bila je v ravnini in niso je ujeli. Ko pa pride v hrib in se umakne mej drevje, ujemó jo loveci in ubijejo. Umirajoč pravi: „Gorje mi, o jaz sirota, kar sem zaničevala, to me je rešilo in na kar sem se zanašala, to me je pogubilo.“

(Iz arabščine preložil F. Župčev.)

Moj je kruh!

Urno race proč bežite,
Ve nikoli niste síte!
Da-si vas prerad imam,
Vender kruh bom jedel sam.

Dosti je na tleh še paše
Za široke kljune vaše,
Moj je voz in moj je kruh,
Za prošnjé sem vaše gluh.

A petelin nič ne prósi,
On se zmirom moško nósi.
In če kaj drobtin dobí,
Pa zapôje: kikerí!

Ve pa nelepó kričíte,
Torej urno proč bežite!
Moj je voz in moj je kruh,
Za prošnjé sem vaše gluh.

Fr. Krek.

Velikanoč.

Oj otroci moji ljubi, kdo se pač ne veseli lepih velikonočnih praznikov! Izvestno uganem, da se jih tudi vi veselíte, zeló zeló veselíte, in kaj bi se jih ne, saj je ta čas najlepši izmej ostalega leta. Kako lepo in prijetno nas vže vabi vzpomladansko solnce vsaki dan vèn v prsto naravo božjo, da se tù veselimo stvarstva božjega, pomlajene prirode, ki se takó bujno razvíja ter nam vže nosi vsakovrstnih lepih in dehtečih cvetic, ki je tako radi trgáte in spletáte v šopke, da je ponese te očetu in materi v prijetno darilce. Kdo vam bi pač ne privoščil tega nedolžnega veselja! Saj, kdor ima nedolžno srce, tega veseli in zanima vsaka, bodi si še tako priprosta cvetica. A velikonočni prazniki imajo za vsacega človeka še neko posebno veselje, bodi si vže star ali mlad, vsacemu se vzradostí srce, ko čuje veseli glas: velikanoč je tù!

Kdor ima le priliko, opazuje naj kopico otrok, ki se igrajo tam pred hišo. Kako so zgovorni! drug drugemu si ima mnogo povedati. I kaj neki? vprašal bode ta in óni izmej vas. Nù, to lahko uganete, dragi otroci moji. Drug drugega vprašajo, kaj bode imel ta, kaj óni novega za velikonočne praznike. Vrhovčeva Franika dobí novo krilce; Pohlevnov Tomažek bi vže rad imel nove hlačice, ali premajhen je še, da bi je mogel nositi. Kajžarjevaj Reziki tudi še marsikaj nedostaje za velikonočne praznike. Rada bi imela to in óno, da bi mogla iti k božjemu grobu molit in še celó k „procesiji“ v nedeljo zjutraj bi rada šla. Take in enake pogovore slišite tam pred sosedovo hišo mej otroci. In če greste mimo njih, ugledate tam na strani še dve deklici, nekoliko bolj odrasli ste vže. Nogavice pleteti in v živahnem pogovoru ste kakor bi bili zamaknjeni. Kaj neki se pogovarjate ti dve? Kaj drugega, kakor o velikej noči. Le poslušajte ju! Logarjeva Franica izprašuje Živkovo Liziko, čemú se ona najbolje veseli, in Lizika izpové, da se veseli vélikega tedna, ko bode hodila z materjo v cerkev božji grob molit. In kako bode prijetno na veliko soboto zjutraj, ko bode prinesel vaški cerkvenik vže na vse zgodaj blagoslovljenega ognja v hišo, da se ž njim zakuri in kuhajo lepi rudeči piruhi in ukusne velikonočne jedi. Zna se, da kolače in povitice je mati vže poprej ta teden spekla. A pravo veselje nastane še le potem, ko gremo v cerkev k slovesnemu opraviilu božjemu, ko gospod župnik zapoje veselo „glorijo,“ ko odvežejo zvonove, ko strežniki pred oltarjem zazvoné z zvončki, a na koru orgle veličastno zadoné, in pevci zapojó veselo „alelujo“ in vse to naj bi človeka ne ganilo? Nehoté se nam vrine misel na óno brezmejno veselje v nebesih, kder angelji in izvoljenci božji prepevajo veselo „alelujo“ pred prestolom dobrega nebeškega Očeta. Koliko veselje, kolika radost še le tam, če se nam vže tukaj na zemlji širi sree svetih občutkov.

Ko se vrnemo iz cerkve — nadaljujete deklici — prične se zopet novo veselje. Zdaj je treba vse po hiši lepo osnažiti in pomiti: klopi, mize, okna, police itd., vse mora bití čednejše in snažnejše nego li druge praznike. Ko se po hiši vse lepó pospravi, treba je pospravljati in lepo pomesti tudi zunaj okolo hiše, vsaka bilka, vsaka slamica se mora spraviti v kraj, da je vse snažno in dostojno velikega praznika, kakor je „velikanoč.“ In velikonočno nedeljo morave zgodaj vstati, da se ob pravem času napravive in neseve v ličnih jerbasčkih velikonočne jedi k blagoslovu! Oj, to bode zopet novo veselje. Potlej greve k jutranjicam in vstajenju Gospodovem, kaj nè, da me prideš poklicat, Lizika?

Takó sta govorili deklici in se vže naprej veselili velikonočnih praznikov. Oj kako nedolžno veselje! In res, ni ga lepšega in veselejšega dneva v vsem letu, kakor je vesela „velikanoč.“ Vsaka travica, vsaka cvetica ima ob tem času nekako posebno, rekel bi nebeško vonjavo. Zrak je čist kakor ribje oko, solnce siplje svoje svitile, zlate žarke po vsej zemlji, ptičice žgolé svoje rajsko-mile pesence in tudi voda v potocih žubori nekako skrivnostno, dà, vse, vse je v nekakem nebeškem soglasji, zemlja in nebó se družita, da bi vredno in dostojno počastila vstajenje Gospodovo.

Kako bi bilo tedaj mogoče, da bi se človek, strvar božja, ne radoval tega lepega in veselega praznika, ko nas vže narava vzbuja s svojim preporodom k veselju in radosti!

Zatorej veselite se otroci tudi vi, saj vam vašega veselja nihče ne krati, samó toliko glejte, da bode vaše veselje spodobno, kakor se spodobuje tako velikemu prazniku, vstajenju Gospodovemu.

Dan presveti, dan veselja,
 Srčno mi pozdravljen bod'!
 Smrt več nima svoj'ga žela,
 Res je z groba vstal Gospod.
 Oj kak' svetijo se rane,
 Ki jih zate je prejel,
 Jezus tvoj iz groba vstane
 O kristjan bod' ga vesel.
 Aleluja! Aleluja!

Ivana Leben.

Bábica.

Bil je ponedeljek po Svečnici. Veselo sva prišla s tovarišem Jankom iz šole. Ravno sva použila svoje „kosilce,“ ko vstopi listonoša z listom v roci; bilo je Jankovo.

Ves vesel pristrizhe zavitek in jame čitati. — Le nekaj trenutkov je zrl v list; kar se mu zmračí čelo, stisne list v žep in zgine v drugo sobo. Zdajci se začuje jok. Grem za njim. Tù ga zagledam klečečega sredi sobe — ihtečega se, bridko ihtečega. Nisem si ga upal vprašati, kaj mu je.

V tem stopi gospodinja in ga vpraša, zakaj se joče. — Ves v solzah dvigne glavo ter jecljaje reče: „Ma—ti — je umrla!“ — „Katera mati?“ vpraša vsa v skrbeh gospodinja. „Na—ša — sta—ra, — oh, zakaj — nisem šel o — Božiči — domóv?! Še bi jo bil videl? — oh, zdaj pa — nikdar, nikdar več!“ — „Le potolaži se Janko; saj imaš še jedno mater; ta te tudi tako ljubi, in še bolj,“ tolaži ga gospodinja. A Janko je ne sliši; znova jame ihteti in jokati se.

Gospodinja je šla po opravkih, a jaz sem se vsedel poleg jokajočega. Polagoma mu je odleglo. Spravil se je po konci, šel za mizo, a še vedno zdihoval.

„Ali si babico tako zeló ljubil?“ vprašam ga.

„Oj kako je bila dobra!“ vzdihne — „kaj bodem začel o počitnicah brez nje? — kako me je ljubila!“ —

Nisem ga hotel dalje nadlegovati. Vstal sem in šel v prvo sobo, češ, bodem vže drugič kaj več govoril ž njim o nepozabljivej mu babici.

V četrtek sva bila prosta in sama domá. Vprašam ga torej: „Ti, Janko, s čim se ti je pa babica tako prikupila, da je ne moreš pozabiti?“

Molčal je nekaj trenutkov; hudo mu je delo, da sem ga spomnil in mu nehote skušal ponoviti skelečo rano, ki se mu še ni zacelila. Žalostno me pogleda a slednjič vendar izpregovori:

„Ko bi ti vedel, koliko mi je dobrega storila, kako je zame skrbela od mladih mojih nog, razumel bi me bolje. Meni, še detetu v zibeli, bila je najskrbnejša varuhinja. Vselej, kadar jej je le dopuščal čas, bila je pri meni, péstovala me in

hranila. Pod njenim skrbnim varstvom sem vzrastel. Naučila me je prvih, naj-potrebnejših molitvic. Dà, skrbela je zame, bolje nego li sama zase, dá, še celó smrti me je nekoč rešila.

Bilo je to takó-le: Imel sem pet let. Igral sem nekega popóludne s svojimi vrstniki za sosedovo hišo tik vode. Postavljali smo hišice iz deščic. Babica je prala nekoliko korakov od nas brezskrbnih otročičev. Kar ustanem in — ne vem, kakó je prišlo — zvrnem se v vodo. Hitro sem bil na sredi. Babica se silno prestraši, videč me v tolikej nevarnosti! Doseči me ne more. Hitro steče v sosedovo kuhinjo. — V hipu je zopet pri vodi z grebljo v roci ter me skuša spraviti k bregu. Jaz, začutivši palico, poprimem se je, in — potegnila me je iz vode. — Bil sem rešen, bil je tudi skrajni čas; kajti, če bi bila babica le za par trenutkov pozneje prišla, odplul bi bil mimo visokega vrtnega plotú, ki je zapiral daljni pot ob bregu.

Lahko si torej misliš, da je nikakor ne morem pozabiti. Pač res, tako dobrega srca ne boš našel kmalu. Če je imela kaj, s čemur me je mislila razveseliti, vse, vse mi je dala: sadja, kruha, vsega sem dobil pri njej. Sebi je raje pritrkala, da sem bil le jaz vesel, zadovoljen.

Mnogo, mnogo podrobnostij bi ti imel še povedati o njej, a bodi dovolj. Spoznal si jo lahko iz tega kratkega pripovedovanja. A vender, ná — preberi še list, ki sem ga prejel od očeta. To izgovorivši, podá mi list. Razgrnem ga in čitam:

Ljubi Janko!

Pravil sem Ti o Božiči, ko sem te obiskal, da je naša babica nekoliko bolehná. Upali smo, da se bode opomogla, ali kmalu po mojem povratku iz Ljubljane se je vlegla. Pljučnica jo je vrgla na posteljo; nič več ni vstala. — V soboto popóludne smo jo pokopali. Bog jej daj večni mir in pokoj!

Tebe se je vedno spominála in še zadnji dan, predno je umrla, opomnila me je: „Piši Janku in sporoči mu moj pozdrav. Če se več ne vidiva, izroči mu ti ono šmarno petíco, ki sem mu jo obljubila za spríčalo — s katerim je bila prav zadovoljna. Moli za-njó in spominaj se njenih dobrot!

Prisrčno Te pozdravlja tvoj skrbni oče

Ivan.

Res, dobra je bila ta babica! Blag jej bodi spomin!

t.

Listje in cvetje.

Drobtine.

Umril je v 11. dan meseca marca prečast. gospod

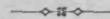
Ivan Nemanjič,

župnik v Št. Ožbaltu na Gorenjskem. Rajniki gospod je bil rojen v Metliki dne 9. septemb.

1856. l. in v mašnika posvečen 24. julija

1882. l. Bil je blagi pokojnik tudi našemu listu podpornik, zatorej mu bodi blag spomin ohranen tudi v našem „Vrtci.“ V miru naj počiva!

Kratkočasnica.

Učitelj: Nù, Jožek, povej mi, zakaj so po leti dnevi daljši in po zimi krajši? — Jožek: Zato, ker gorkota vse stvari razteza, mrzlota jih pa krči.

Nove knjige in listi.

* Nauki o varstvu živali za mladino, z dovoljenjem graškega društva za varstvo živali preložil Anton Poreger, naduč. na Humu, tiskal in založil W. Blanke v Ptuj. Cena 15 kr., po pošti 20 kr. — To je nekaj, kar bi morala vsaka naša ljudska šola imeti. Na velikej poli močnejšega papirja natisnenih je prav lično deset toček o varstvu živalij. To učilo naj bi viselo v vsakej šoli na steni in v ta namen priporočamo je tudi mi vsem šolskim vodstvom v porabo.

* Popis praznovanja 40 letnega vladanja Nj. Veličanstva presvitlega cesarja Franca Jožefa I. in blagoslovljenja nove Franca-Jožefove šole in nove šolske zastave. Šolski mladini v Črnomlju v spomin 1890. Tiskal J. Krajec v Novomestu. — 8°. 32 str. — Prav primerna knjižica šolskej mladini v spomin ob otvorjenji nove Franca-Jožefove šole v Črnomlju.

* Národne legende za slovensko mladino. Nabral, izdal in založil Anton Kosi, učitelj v Središči. I. zvezek. V Ptuj. Natisnil W. Blanke. 1890. 8°. 39 str. (Cena 18 kr.) — To je najnovejša, jako lična knjižica za našo slov. mladino, obsežajoča 21 pobožnih pripovedek — národnih legend. Da-si je bila večina teh legend vže priobčena po raznih slovenskih listih, največ v našem „Vrtcu“, vendar je bila taka zbirka v posebnej knjižici za našo mladino potrebna in tej potrebi je ustregel gosp. Kosi s prvim zvezkom omenjene zbirke. Mi želimo, da bi se knjižica razširila mnogobrojno mej našo slovensko mladino in bi jej skoraj sledil tudi drugi zvezek.

Rešitev demanta, zabavne naloge in zagonetke v 3. „Vrtčevem“ listu.

Rešitev demanta:

M
 ě a j
 b a k e r
 L e v s t i k
M a k s S a m e c
 L o g a t e c
 T o m a n
 l e v
 c

Prav so ga rešili: Rudolf in Viktor Andrejka, Oskar Eppich in Erik Mosché, učenci v Ljubljani; Emil Šinko v Središči (Štir.). — Olga Eppich in Vera Mosché, učenki v Ljubljani.

Rešitev zabavne naloge:

Ažman
Navratil
Toman
Orožen
Naglič
Miklošič
Stritar
Levstik
Oliban
Metelko
Šolar
Erjavce
Kopitar

Začetne črke teh besedij dadó, ako je čitate od zgoraj nizdolu: Anton M. Slomšek.

Prav so jo rešili: Gg. Jos. Novak, učitelj na Dobrovi; Rud. in Viktor Andrejka, učenca v Ljubljani; Emil Šinko v Središči (Štir.); Janko Polec, učenec v Kamniku; Anton Rant, učenec; Marija in Leopoldina Rant, učenki na Dobrovi.

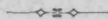

Rešitev zagonetke:

Pameten
Rodovit
Imovit
Darežljiv
Nizek
Okrogel
Star
Temen

Začetne črke teh besedij dadó, ako je čitate od zgoraj nizdolu: Pridnost.

Prav so jo rešili: Gosp. Jos. Novak, učitelj na Dobrovi; Emil Šinko v Središči; Erik Mosché, učenec v Ljubljani; Janko Polec, učenec v Kamniku; Anton Rant, uč. na Dobrovi. — Vera Mosché v Ljubljani; Marija in Leopoldina Rant na Dobrovi.

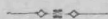
Zabavna naloga.

(Priobčil Jos. Novak.)

	A							
	A							
	C							
	D							
R	S	S	E	V	V	Z		
			E					
			E					
			J					
			M					
			O					
			O					
			R					

Zamenjajte v tem križu črke tako med seboj, da se bode čitalo od zgoraj nizdolu in od leve proti desnej obče znano gaslo.

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnjem listu.)

„Vrtce“ izhaja 1. dne vsacega meseca, in stoji za vse leto 2 gl. 60 kr., za pol leta 1 gl. 30 kr. Napis: Upravništvo „Vrtčevo“, mestni trg, šte. 23 v Ljubljani (Laibach).

Izdajatelj, založnik in urednik Ivan Tomšič. — Natisnila Klein in Kovač v Ljubljani.